

Historia filozofii starożytnej i średniowiecznej

Nazwa Wydziału	Wydział Historyczny
Nazwa jednostki prowadzącej moduł	Instytut Muzykologii
Nazwa modułu kształcenia	Historia filozofii starożytnej i średniowiecznej
Kod modułu	0100 = 151
Język kształcenia	polski
Efekty kształcenia dla modułu kształcenia	<p><u>Wiedza. Student ma zyskać wiedzę na temat:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• specyfiki terminologii i metod filozofii;• początków filozofii, jej historycznych uwarunkowań, źródłowych pytań i pierwszych prób odpowiedzi w myśli presokratejskiej;• pluralizmu i wielonurtowej ewolucji filozofii greckiej (od kosmologii presokratyków przez filozoficzny "złoty wiek" i wielkich klasyków - Sokratesa, Platona i Arystotelesa - do szkół hellenistycznych w późnej starożytności);• podstawowych sporów w myśli starożytnej (Heraklit a Parmenides i szkoła eleacka; Sokrates a sofisci; Platon a Arystoteles)• głównych problemów metafizycznych, antropologicznych i aksjologicznych diskutowanych w starożytności i średniowieczu;• znaczenia spotkania filozofii greckiej z chrześcijaństwem i typowych reakcji pierwszych myślicieli chrześcijańskich na starożytną tradycję filozoficzną;• specyfiki filozoficznego dyskursu w średniowieczu (splatania się wątków filozoficznych i religijnych, argumentacji rozumowej i argumentacji <i>ex auctoritate</i>) oraz znaczenia argumentacji na rzecz istnienia Boga. <p><u>Umiejętności. Student powinien zyskać umiejętność:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• rozpoznawania i właściwego sytuowania najważniejszych postaci i problemów w dziejach filozofii starożytnej i średniowiecznej;• poprawnego rozumienia podstawowych pojęć filozofii w tych epokach;• porównywania, interpretacji i oceny poszczególnych stanowisk filozoficznych;• wskazywania właściwego przedmiotu

	<p>filozoficznych kontrowersji w tych epokach;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumienia podobieństw i różnic między filozofia starożytną i średniowieczną; • formułowania samodzielnych, merytorycznych wypowiedzi na temat relacji między filozofią klasyczną a współczesnością. <p><u>Kompetencje społeczne. Student jest:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • świadomy ograniczonego zakresu swojej wiedzy oraz posiadanych umiejętności i rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie • otwarty na nowe idee i interpretacje oraz gotów do zmiany opinii w świetle nowych danych i argumentów
Typ modułu kształcenia (obowiązkowy/fakultatywny)	obowiązkowy
Rok studiów	2 Studia I stopnia, stacjonarne
Semestr	4
Imię i nazwisko osoby/osób prowadzących moduł	Jan Kielbasa
Imię i nazwisko osoby/osób egzaminującej/egzaminujących bądź udzielającej zaliczenia, w przypadku gdy nie jest to osoba prowadząca dany moduł	
Sposób realizacji	Zajęcia wymagające bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego i studentów
Wymagania wstępne i dodatkowe	
Rodzaj i liczba godzin zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego i studentów, gdy w danym module przewidziane są takie zajęcia	Wykład: 30
Liczba punktów ECTS przypisana modułowi	4
Bilans punktów ECTS	Udział w zajęciach: 1 Praca własna studenta i przygotowanie do egzaminu: 3
Stosowane metody dydaktyczne	<p><u>Metody podające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykład informacyjny <p><u>Metody problemowe:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykład problemowy
Metody sprawdzania i kryteria oceny efektów kształcenia uzyskanych przez studentów	Efekty kształcenia są sprawdzane podczas końcowego egzaminu

<p>Forma i warunki zaliczenia modułu, w tym zasady dopuszczenia do egzaminu, zaliczenia, a także forma i warunki zaliczenia poszczególnych zajęć wchodzących w zakres danego modułu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • egzamin ustny • warunkiem dopuszczenia do egzaminu jest regularne uczestnictwo w zajęciach
<p>Treści modułu kształcenia</p>	<p>Podstawowy kurs historii filozofii starożytnej i średniowiecznej, dostarczający elementarnych informacji rzeczowych, prezentujący ośrodkowe problemy i kluczowe pojęcia myśli starożytnej i średniowiecznej, przygotowujący do rozumienia filozoficznych fundamentów europejskiej kultury i nauki i stanowiący zaproszenie do własnej, samodzielnej refleksji filozoficznej. Chronologiczny i problemowy przegląd stanowisk w dziejach filozofii od myśli presokratejskiej przez klasyków filozofii greckiej (Sokrates, Platon, Arystoteles) i szkoły późnstarożytne do myśli inspirowanej chrześcijaństwem (wczesna apologetyka, patrystyka, scholastyka). Dominantą kursu jest problem początków filozoficznego myślenia, głównych kontrowersji ontologicznych i aksjologicznych w "złotym wieku" filozofii greckiej i znaczenia spotkania filozofii greckiej z chrześcijaństwem</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Znaczenie pojęcia "filozofia". Historyczna i psychologiczna geneza filozoficznego myślenia. Główne dziedziny filozofii i objaśnienie ich przedmiotów. Znaczenie filozofii greckiej w dziejach filozofii i kultury europejskiej. 2. Pytanie o "arche" jako źródłowy problem filozoficzny. Różne znaczenia tego terminu. Przykłady odpowiedzi na pytanie o "arche" - koncepcje jednoczynnikowe i wieloczynnikowe. 3. Szkoła pitagorejska: aspekt religijny i etyczny - uprawianie nauki jako katharsis. Właściwy sens utożsamienia "arche" z liczbą. Świat jako racjonalny porządek ("kosmos"). Dychotomiczne porządkowanie rzeczywistości. Pitagoreizm a muzyka. 4. Podstawowa opozycja w myśli presokratejskiej: "physis" czy byt, kosmologia czy ontologia. Pluralizm i wariabilizm Heraklita versus monizm i inwariabilizm Parmenidesa i szkoły eleackiej. 5. Paradoksy Zenona z Elei - argumenty przeciw ruchowi i wielości. 6. Próby syntezy myśli heraklitejskiej i eleackiej (Empedokles, Anaksagoras, atomiści).

7. Antropologiczny przełom w filozofii greckiej. Możliwe interpretacje maksymy Protagorasa: "człowiek jest miarą wszystkich rzeczy". Kontrowersje wokół sofistyki: próba zredukowania filozofii do retoryki. Sokrates a sofisci: poznawczy i aksjologiczny obiektywizm i absolutyzm versus poznawczy i aksjologiczny relatywizm.

8. Powołanie filozofa według Sokratesa. Odkrycie duszy jako osobowego centrum człowieka, źródła jego myśli i czynów - postulat "troski o duszę". Filozofia jako praktyka życiowa i świadectwo, a nie tylko teoria.

9. Pytanie o sokratejską mądrość. Pytania esencjalne i dwa aspekty metody sokratejskiej - elenktyczny ("obalający", krytyczny) i majeutyczny ("akuszerski", heurystyczny). Przykłady dialektyki i ironii Sokratesa.

10. Teza intelektualizmu etycznego: argumenty Sokratesa i spór o ich prawomocność.

11. Platońska teoria idei - jej uzasadnienie i objaśnienie (metafora jaskini, "drugie żeglowanie", odpowiedniość między porządkiem poznania i porządkiem bytu). Ontologiczny dualizm: sposób istnienia i charakterystyka idei, relacje między światem idei i światem empirycznym. Próba porządkowania i hierarchizowania świata idei - pozycja idei Dobra. Krytyczna rewizja niektórych elementów teorii idei w późnych dziełach Platona.

12. Sens platońskiego mitu kosmologicznego: pozycja i funkcja Demiurga, idei Dobra, materii.

13. Platoński dualizm antropologiczny: radykalna opozycja duszy i ciała. Spirytualistyczna redukcja natury ludzkiej: epistemologiczne i etyczne uzasadnienie antysomatyizmu (wrogości wobec ciała). Triadyczna struktura ludzkiej duszy: poszczególne jej aspekty, ich funkcje, wzajemne odniesienia i hierarchia (metafora skrzydlatego zaprzęgu). Cnoty kardynalne a struktura duszy. Argumenty na rzecz nieśmiertelności duszy.

14. Platoński projekt idealnego państwa - jego uzasadnienie, podstawowe reguły, możliwe interpretacje. Charakterystyka realnych ustrojów, w szczególności demokracji.

15. Stosunek Platona do sztuki i twórców. Spór o mimetyczność w sztuce. Moralistyczna ocena sztuki. Dlaczego z idealnego państwa Platon wypędza poetów?

	<p>16. Arystotelesowska krytyka platońskiej teorii idei.</p> <p>17. Geneza, pierwotny sens i późniejsze interpretacje terminu "metafizyka". Spór o właściwy przedmiot arystotelesowskiej metafizyki. Kluczowe kategorie arystotelesowskiej metafizyki (substancja, istota rzeczy i przypadłości, akt i możliwość, forma i materia, cztery typy przyczyn, Pierwszy Poruszyciel).</p> <p>18. Eudajmonistyczna etyka Arystotelesa. Kryteria dobra najwyższego. Szczęście jako dobro najwyższe. Etyka cnót, czyli trwałych dyspozycji umysłu i charakteru. Geneza cnót i ich funkcja w odniesieniu do namiętności i działań. Zasada właściwej miary ("złotego środka").</p> <p>19. Szkoły późnostarożytne - cynizm, stoicyzm, epikureizm i sceptycyzm. Filozofia jako terapia, ćwiczenie duchowe i "sztuka życia".</p> <p>20. Spotkanie filozofii greckiej i chrześcijaństwa. Dwie strategie apologetyczne w pierwszych wiekach chrześcijaństwa: izolacjonistyczna, fundamentalistyczna (Tertulian) i koncyliacyjna, asymilacyjna (Justyn, Klemens z Aleksandrii). Trwały dylemat w dziejach chrześcijaństwa: tylko wiara czy "wiara poszukująca rozumienia"?</p> <p>21. Myśl św. Augustyna. Ontologiczny optymizm, gradualizm i providencjalizm (afirmacja istnienia, hierarchia bytowa jako hierarchia dóbr, świat jako całościowy, celowy, opatrnościowy porządek). Geneza i natura zła - polemika z manicheizmem, prywatywna koncepcja zła. Status i uzasadnienie wolnej woli. Augustyńska historiozofia: państwo Boże a państwo ziemskie.</p> <p>22. Różne typy argumentów na rzecz istnienia Boga: tzw. ontologiczny argument Anzelma z Canterbury i tzw. kosmologiczne argumenty ("pięć dróg") Tomasza z Akwinu. Relacja między rozumem a wiarą w średniowiecznej scholastyce: spór "dialektyków" z "antydyalektykami"</p>
Wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej, obowiązującej do zaliczenia danego modułu	<p><u>Literatura podstawowa:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. F. Copleston, Historia filozofii, t. 1 i 2 2. S. Swieżawski, Dzieje europejskiej filozofii klasycznej 3. W. Tatarkiewicz, Historia filozofii, t. 1 4. I. Dąmbska, Zarys historii filozofii greckiej

	<p>5. P. Hadot, Czym jest filozofia starożytna?</p> <p>6. R. Heinzmann, Filozofia średniowieczna</p> <p>7. W. Jaeger, Wczesne chrześcijaństwo a grecka paideia</p> <p>8. G. Reale, Historia filozofii starożytnej, t. 1-3</p> <p>9. W. Śeńko, Jak rozumieć filozofię średniowieczną</p>
<p>Wymiar, zasady i forma odbywania praktyk, w przypadku, gdy program kształcenia przewiduje praktyki</p>	